

Başvuru Numarası : 2024/2650
Toplantı Tarihi/Sayısı : 24.07.2025/245
Karar Numarası : 2025/459
Başvuran : H.B.
Başvuran Vekili/ Vasisi : -
Adres : -
Muhatap Kurum/Kişi : T.C. Devlet Demiryolları Taşımacılık Anonim Şirketi
Muhatap Vekili :
Muhatap Adres : -

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, %42 oranında engeli olan başvuranın T.C. Devlet Demiryolları Taşımacılık Anonim Şirketi tarafından sunulan tren ulaşım hizmetinden yararlanma imkânının sınırlandırıldığı ve bu durumun engellilik temelinde ayrımcılık oluşturduğu iddiasına ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuran, başvuru dilekçesinde özetle:

a. T.C. Devlet Demiryolları Taşımacılık Anonim Şirketinden (TCDD Taşımacılık A.Ş.) aldığı 16/7/2024 tarihli mesaj ile son bir ay içerisinde iki sefer ücretsiz bilet aldığı fakat seyahat etmediğinin tespit edildiği ve bu sebeple ilgili mevzuata göre ücretsiz seyahat hakkının 180 gün boyunca askıya alındığı hususunun tarafına bildirildiğini,

b. Engellilere tanınan abonman kartla ücretsiz seyahat hakkının devam ettirilmesi için TCDD Taşımacılık A.Ş.'ye talepte bulunduğunu ancak bu talebinin reddedildiğini,

c. Kendisinden kaynaklanmayan sebeplerle ücretsiz yolculuk yapma hakkının haksız bir şekilde 180 gün süreyle durdurulduğunu, bu durumun engellilik temelinde ayrımcılık teşkil ettiğini iddia etmekte; söz konusu kararın iptal edilmesini ve mağduriyetinin giderilmesini talep etmektedir.

3. Muhatap TCDD Taşımacılık A.Ş.'den alınan yazılı görüşte özetle:

a. Başvuranın talebinin 180 gün hak mahrumiyetinin iptal edilmesi olduğu, bu talebin ancak Tüketici Hakem Heyetine başvuru veya İdare Mahkemesinde dava açmak suretiyle ileri sürülebileceği, başvuranın ücretsiz seyahat hakkı ile satın aldığı 14/7/2024 tarihli ... numaralı Ankara-Sorgun YHT biletini ve

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu :

Adres: Mithatpaşa Cad. No: 52 06420 Kızılay-ANKARA

Telefon No : 4227800 Fax No : 4227899

e-Posta : / Kep Adresi : tihek@hs01.kep.tr

İnternet Adresi : <http://www.tihek.gov.tr/>

Ayrıntılı Bilgi İçin:

Telefon No:

14/7/2024 tarihli ve ... PNR numaralı Kırıkkale-Sorgun YHT biletlerini kullanmadığı, ücretsiz tarife ile bilet alımlarında hak ve yükümlülük kurallarına ilişkin bilgilendirme mesajı (SMS/kısa mesaj) gönderilmesine rağmen süresi dahilinde (sefer hareket saatinden 75 dakika öncesine kadar) iade ve değişiklik işlemlerini yapmadığı, bu nedenle ayrılan koltukların boş kaldığı ve diğer yolcuların bu hizmetten yararlanamadığı tespit edilerek 180 gün süreyle askıya alma işlemi uygulandığı,

b. TCDD Taşımacılık A.Ş.'nin 6461 sayılı Türkiye Demiryolu Ulaştırmasının Serbestleştirilmesi Hakkında Kanun kapsamında demiryolu tren işletmecisi olarak yolcu ve yük taşıma faaliyetini bir kamu hizmeti olarak yürüttüğü, 233 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin birinci maddesinin (c) bendi uyarınca kamu iktisadi teşebbüsü olarak Şirkete verilen görevi ve kamu hizmetlerini ekonomik ve sosyal gerekliliklere uygun olarak verimlilik ilkesi doğrultusunda yürütmesi gerektiği,

c. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığınca hazırlanan Ücretsiz veya İndirimli Seyahat Kartları Yönetmeliği uyarınca kendileri tarafından sunulan hizmetlerden engelli vatandaşların ücretsiz olarak yararlandığı, Şirketin tüm uygulamalarının ilgili mevzuat hükümleri kapsamında kaldığı, engellilere yönelik sunulan hizmetlerde 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun 5'inci maddesinin ikinci fıkrası hükmünün dikkate alındığı, ancak engelli bireylerin aynı gün içinde aynı anda hareket halinde olan birden fazla trende birden fazla yer aldıkları veya trenlerde devamlı yer alarak seyahat etmedikleri ve bunu alışkanlık haline getirdiklerinin tespit edilmesi üzerine hakkın kötüye kullanılmasının önüne geçilebilmek için birtakım düzenlemelere ihtiyaç duyulduğu,

ç. Engelli vatandaşlar tarafından alınan biletlerin kullanılmaması sonucunda diğer vatandaşların hizmete ulaşamadığı ve daha fazla bedel ödeyerek başka ulaşım araçlarını tercih etmek zorunda kaldıkları, koltuğun başka bir yolcuya satılmasının mümkün olmaması nedeniyle maddi zararın doğduğu, diğer yolcuların seyahat hakkının da kısıtlandığı,

d. Çok sayıda engelli, gazi, vazife malulü, devlet sporcusu vb. kişilerin yıllardır ücretsiz olarak seyahat ettiği, hakkın kötüye kullanılması halinde oluşacak zararın dikkate alınması gerektiği, 2019 yılı itibarıyla arz edilen kapasitenin %8 ila %10'u arasında sadece engelli zümresine ait seyahat olduğu ve bunun yarısının bilet aldığı halde kullanmayan engellilerden oluştuğu, bu durumun 2019 yılında Sayıştay tarafından yapılan denetimde de tespit edildiği, Sayıştay Raporu'nda oluşan zararın azaltılabilmesi için engelli vatandaşlarca alınıp kullanılmayan bilet oranının düşürülmesinin ve kullanılmayan bu biletlerin yeniden satış olanağının sağlanmasına yönelik alternatif tedbirlerin değerlendirilmesinin tavsiye edildiği,

e. Hakkın kötüye kullanılmasını önlemek amacıyla 12/10/2020 tarihinde muhatap Şirket ve Türkiye Sakatlar Konfederasyonu, Engelliler Konfederasyonu temsilcileri ve Ankara İl Engelli Meclisi Başkanı ve Kamuda Çalışan Engelliler Derneği Başkanının katılımıyla yapılan görüşmeler neticesinde 1/12/2020 tarihinden itibaren bir ay içerisinde iki kez ücretsiz bilet alarak seyahat etmeyen kişilerin 180 gün süre ile kısıtlama işlemine tabi tutulmasının kararlaştırıldığı, bu kararın bir hakkın kullanılmasının engellenmesi niteliğinde olmayıp kamu adına çalışan TCDD Taşımacılık A.Ş.'nin tarafsız, adil ve eşit bir hizmet sağlamasına yönelik olduğu, 180 gün sonunda engelli vatandaşların ücretsiz seyahat etme imkanından yararlanmaya devam edebildiği,

f. Şirketin internet sitesinde satış kurallarının belirtilmiş olduğu, bilet satın alınırken onaylanması gereken satış sözleşmesinde de söz konusu kuralların yer aldığı, ayrıca ücretsiz seyahat hakkından faydalanmak isteyen

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu :

Adres: Mithatpaşa Cad. No: 52 06420 Kızılay-ANKARA

Telefon No : 4227800 Fax No : 4227899

e-Posta : / Kep Adresi : tihek@hs01.kep.tr

İnternet Adresi : <http://www.tihek.gov.tr/>

Ayrıntılı Bilgi İçin:

Telefon No:

kişilerin anlık kısa mesaj ve diğer bilgilendirme kanalları vasıtasıyla bilgilendirildiği ve uyarıldığı,

g. Günümüz koşullarında hem daha ekonomik olması hem de demiryolu ile ulaşımın talebin artması nedeniyle tren bileti bulmanın zor olduğu, ücretsiz seyahat imkânına sahip vatandaşların ücretsiz ve sınırsız bir şekilde istediği tüm tarihlerde bilet alabilmesinin ve alınan bu biletlerin kullanılmamasının seyahat etmek isteyen diğer yolcuların bu hizmete ulaşımını sektöre uğrattığı, bir gün içinde pek çok ücretsiz bilet satın alan kişinin biletini kullanmaması ve iptal etmemesi durumunda diğer vatandaşların kamu hizmetine ulaşımının ihlal edildiği,

ğ. Bir ayda iki defa ücretsiz bilet alıp seyahat edilmemesi nedeniyle ücretsiz seyahat hakkının 180 gün askıya alınması nedeniyle Şirkete karşı açılan iptal davalarında Şirket lehine karar verildiği ve bu kararların istinaf aşamasından geçerek onandığı,

h. Bahsi geçen uygulamanın, 233 sayılı Kamu İktisadi Teşebbüsleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin "*Teşebbüs Yönetim Kurulunun görev ve yetkileri*" başlıklı 9'uncu maddesine, Sayıştay Başkanlığının 2019 tarihli raporu ile 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun "*Kurallara uyma zorunluluğu*" başlıklı 906'ncı maddesinde yer alan "*Yolcu, taşıyıcı tarafından iç hizmetleri düzenlemek için konulmuş kurallara uymak zorundadır.*" hükmüne uygun olarak gerçekleştirildiği ve ayrımcılık yapılmadığı belirtilmiştir.

4. Mevzuat gereğince ihlal iddiasına muhatap tarafın yazılı görüşleri başvurana iletilmiş olup 26/12/2024 tarihli tebligata rağmen başvuran tarafından yasal süre içerisinde herhangi bir cevap sunulmamıştır.

III. İLGİLİ MEVZUAT

5. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın "*Kanun önünde eşitlik*" başlıklı 10'uncu maddesi şöyledir:

"Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir. (...) Çocuklar, yaşlılar, özürllüler, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz. (...) Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar."

6. Anayasa'nın "*Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı*" başlıklı 17'nci maddenin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir."

7. Anayasa'nın "*Yerleşme ve seyahat özgürlüğü*" başlıklı 23'üncü maddenin birinci ve ikinci fıkraları şöyledir:

"Herkes, yerleşme ve seyahat hürriyetine sahiptir. Yerleşme hürriyeti, suç işlenmesini önlemek, sosyal ve ekonomik gelişmeyi sağlamak, sağlıklı ve düzenli kentleşmeyi gerçekleştirmek ve kamu mallarını korumak; Seyahat hürriyeti, suç soruşturma ve kovuşturması sebebiyle ve suç işlenmesini önlemek; Amaçlarıyla kanunla sınırlanabilir."

8. 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun "*Tanımlar*" başlıklı 2'nci maddesinin (d) bendine göre doğrudan ayrımcılık, "*bir gerçek veya tüzel kişinin, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden karşılaştırılabilir durumdakilere kıyasla eşit şekilde yararlanmasını bu Kanunda sayılan ayrımcılık temellerine dayanılarak engelleyen veya zorlaştıran her türlü farklı muameleyi*", (f) bendine göre engelli,

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu :

Adres: Mithatpaşa Cad. No: 52 06420 Kızılay-ANKARA

Telefon No : 4227800 Fax No : 4227899

e-Posta : / Kep Adresi : tihek@hs01.kep.tr

İnternet Adresi : <http://www.tihek.gov.tr/>

Ayrıntılı Bilgi İçin:

Telefon No:

"fiziksel, zihinsel, ruhsal ve duyuşsal yetilerinde çeşitli düzeyde kayıplarından dolayı topluma diğer bireyler ile birlikte eşit şartlarda tam ve etkin katılımını kısıtlayan tutum ve çevre şartlarından etkilenen bireyi" ifade eder.

9. 6701 sayılı Kanun'un "Eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı" başlıklı 3'üncü maddesi şöyledir:

"(1) Herkes, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada eşittir.

(2) Bu Kanun kapsamında cinsiyet, ırk, renk, dil, din, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hal, sağlık durumu, engellilik ve yaş temellerine dayalı ayrımcılık yasaktır.

(3) Ayrımcılık yasağının ihlali hâlinde, konuya ilişkin görev ve yetkisi bulunan kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ihlalin sona erdirilmesi, sonuçlarının giderilmesi, tekrarlanmasının önlenmesi, adli ve idari yoldan takibinin sağlanması amacıyla gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür..."

10. 6701 sayılı Kanun'un "Ayrımcılık türleri" başlıklı 4'üncü maddesinin birinci fıkrasının (d) bendinde ayrımcılık türleri, "a) Ayrı tutma. b) Ayrımcılık talimatı verme ve bu talimatları uygulama. c) Çoklu ayrımcılık. ç) Doğrudan ayrımcılık. d) Dolaylı ayrımcılık. e) İşyerinde yıldırma. f) Makul düzenleme yapmama. g) Taciz. ğ) Varsayılan temele dayalı ayrımcılık." olarak sayılmıştır.

11. 6701 sayılı Kanun'un "Ayrımcılık yasağının kapsamı" başlıklı 5'inci maddesi şöyledir:

"(1) Eğitim ve öğretim, yargı, kolluk, sağlık, ulaşım, iletişim, sosyal güvenlik, sosyal hizmetler, sosyal yardım, spor, konaklama, kültür, turizm ve benzeri hizmetleri sunan kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, gerçek kişiler ve özel hukuk tüzel kişileri, yürüttükleri faaliyetler bakımından bu hizmetlerden yararlanmakta olan veya yararlanmak üzere başvurmuş olan ya da bu hizmetler hakkında bilgi almak isteyen kişi aleyhine ayrımcılık yapamaz. Bu hüküm kamuya açık hizmetlerin sunulduğu alanlar ve binalara erişimi de kapsar.

(2) Birinci fıkrada belirtilen hizmetlerin planlanması, sunulması ve denetlenmesinden sorumlu olan kişi ve kurumlar, farklı engelli grupların ihtiyaçlarını dikkate almakla ve makul düzenlemelerin yapılmasını sağlamakla yükümlüdür..."

12. 6701 sayılı Kanun'un "Kurumun görevleri" başlıklı 9'uncu maddesinin ilgili bölümü şöyledir:

"(1) Kurumun görevleri şunlardır: (...) g) Ayrımcılık yasağı ihlallerini resen veya başvuru üzerine incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek. (...)"

13. 6701 sayılı Kanun'un "İspat yükü" başlıklı 21'inci maddesi şöyledir:

"(1) Münhasıran ayrımcılık yasağının ihlali iddiasıyla Kuruma yapılan başvurularda, başvuranın iddiasının gerçekliğine ilişkin kuvvetli emarelerin ve karine oluşturan olguların varlığını ortaya koyması hâlinde, karşı tarafın ayrımcılık yasağını ve eşit muamele ilkesini ihlal etmediğini ispat etmesi gerekir."

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

14. 6701 sayılı Kanun'un "Başvurular" başlıklı 17'nci maddesinin birinci fıkrası, "Ayrımcılık yasağı ihlalden zarar gördüğü iddiasında bulunan her gerçek ve tüzel kişi Kuruma başvurabilir." hükmünü içerir. Başvuranın dilekçesinden, 6701 sayılı Kanun'un 3'üncü maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen ayrımcılık

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu :

Adres: Mithatpaşa Cad. No: 52 06420 Kızılay-ANKARA

Telefon No : 4227800 Fax No : 4227899

e-Posta : / Kep Adresi : tihek@hs01.kep.tr

İnternet Adresi : http://www.tihek.gov.tr/

Ayrıntılı Bilgi İçin:

Telefon No:

temellerinden engellilik temelinde ayrımcılığa maruz kaldığı iddiasında bulunduğu anlaşılmaktadır.

15. 6701 sayılı Kanun'un 17'nci maddesinin ikinci fıkrası, "*İlgililer, Kuruma başvurmadan önce bu Kanuna aykırı olduğunu iddia ettikleri uygulamanın düzeltilmesini ilgili taraftan talep eder. Bu taleplerin reddedilmesi veya otuz gün içerisinde cevap verilmemesi hâlinde Kuruma başvuru yapılabilir. Ancak Kurum, telafisi güç veya imkânsız zararların doğması ihtimali bulunan hâllerde, bu şartı aramadan başvuruları kabul edebilir.*" hükmünü içerir. Dosya kapsamında, başvuranın ilgili idareye durumun düzeltilmesi için 24/10/2024 tarihinde Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezi (CİMER) aracılığıyla itiraz ettiği ve 5/11/2024 tarihinde TCDD Taşımacılık A.Ş. tarafından bu başvuruya itirazının reddedildiği yönünde yanıt verildiği görülmektedir. Dolayısıyla başvuranın 6701 sayılı Kanun'un 17'nci maddesinin ikinci fıkrasında aranan ilgili tarafa başvuru şartını yerine getirdiği değerlendirilmektedir. Yapılan inceleme neticesinde başvurunun esastan incelenebilecek bir başvuru olduğu kanaatine varılmıştır.

16. Eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı, uluslararası insan hakları sözleşmelerinin ayrılmaz bir parçası olup, uluslararası hukukun temel normları arasında yer alır [Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK), B. No: 2019/3404, K. No: 2020/26, 11/2/2020, para. 38]. Birleşmiş Milletler Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi'nin 2'nci maddesi, "*Herkes yasalar önünde eşittir ve hiçbir ayırım gözetilmeksizin yasalarca eşit derecede korunur. Bu bakımdan yasalar her türlü ayırımı yasaklayacak ve ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasal veya başka fikir ulusal ya da toplumsal köken, mülkiyet, doğum veya diğer statüler gibi her bağlamda ayrımcılığa eşit ve etkili korumayı temin edecektir.*" hükmünü içerir. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) 14'üncü maddesi ise, "*Bu Sözleşme'de tanınan hak ve özgürlüklerden yararlanma, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasal veya diğer kanaatler, ulusal veya sosyal köken, ulusal bir azınlığa mensupluk, servet, doğum veya herhangi başka bir durum bakımından hiçbir ayrımcılık yapılmadan güvence altına alınır.*" düzenlemesini içerir.

17. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), ayrımcılığı, objektif ve makul bir neden olmaksızın aynı durumdaki kişilere farklı muamelede bulunma olarak tanımlar (AİHM, *Willis/Birleşik Krallık*, B. No: 36042/97, 11/6/2002, para. 48; AİHM, *Okpisz/Almanya*, B. No: 59140/00, 25/10/2005, para. 33). AİHM'e göre, farklı muamele, nesnel ve makul bir gerekçeye dayanmıyorsa, meşru bir amaç gütmüyorsa veya kullanılan araçlar ile gerçekleştirilmek istenen amaç arasında makul bir orantılılık ilişkisi bulunmuyorsa ayrımcı nitelik kazanır (AİHM, *Mazurek/Fransa*, B. No: 34406/97, 1/5/2000, para. 48; AİHM, *Abdulaziz, Cabales ve Balkandali/Birleşik Krallık*, B. No: 9214/80, 28.05.1985, para. 72).

18. Anayasa Mahkemesi (AYM) kararlarında da; nesnel ve makul bir şekilde haklılaştırılmayan, diğer bir ifadeyle meşru bir amaca dayanmayan ya da seçilen araç ile hedeflenen amaç arasında makul bir orantılılık ilişkisi bulunmayan farklı muameleler Anayasa'nın 10'uncu maddesinin amaçları bağlamında ayrımcı karakterli olarak kabul edilmektedir (AYM, *Nuriye Arpa*, B. No: 2018/18505, 16/6/2021, para. 58). Bu nedenle hukuksal durumları aynı olanlara yönelik farklı muamelenin objektif ve makul bir sebebe dayandığı, farklı muamelenin öngörülen meşru amaç ile orantılı olduğu, diğer bir ifadeyle farklı muameleyle tabi tutulan kişiye aşırı ve olağanın ötesinde bir külfet yüklenmediği hâllerde eşitlik ilkesi ihlal edilmeyecektir (AYM, *Burcu Reis*, B. No: 2016/5824, 28/12/2021, para. 50).

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu :

19. BM Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme'nin (EHİS) 2'nci maddesine göre ise *"Engelliliğe dayalı ayrımcılık, siyasi, ekonomik, sosyal, kültürel, medeni veya başka herhangi bir alanda insan hak ve temel özgürlüklerinin tam ve diğerleri ile eşit koşullar altında kullanılması veya bunlardan yararlanılması önünde engelliliğe dayalı olarak gerçekleştirilen her türlü ayırım, dışlama veya kısıtlamayı ve makul düzenlemelerin gerçekleştirilmemesini kapsamaktadır."* Yine Sözleşme'nin *"Ayrımcılık yapılmaması ve eşitlik"* başlıklı 5'inci maddesinde; *"Taraflar Devletler herkesin hukuk önünde ve karşısında eşit olduğunu ve ayrımcılığa uğramaksızın hukuk tarafından eşit korunma ve hukuktan eşit yararlanma hakkına sahip olduğunu kabul eder. Taraflar Devletler engelliliğe dayalı her türlü ayrımcılığı yasaklar ve engellilerin herhangi bir nedene dayalı ayrımcılığa karşı eşit ve etkin bir şekilde korunmasını güvence altına alır. Taraflar Devletler eşitliği sağlamak ve ayrımcılığı ortadan kaldırmak üzere engellilere yönelik makul düzenlemelerin yapılması için gerekli tüm adımları atar. Engellilerin fiili eşitliğini hızlandırmak veya sağlamak için gerekli özel tedbirler işbu Sözleşme amaçları doğrultusunda ayrımcılık olarak nitelendirilmez."* ifadeleriyle engelliliğe dayalı her türlü ayrımcılık yasaklanmış, devletlerin bu konudaki yükümlülüğü açıkça düzenlenmiştir.

20. 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun ve 6701 sayılı Kanun'da da engelliliğe dayalı ayrımcılık EHİS'e paralel olarak düzenlenmiştir. 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun'un *"Tanımlar"* başlıklı 3'üncü maddesinde engelliliğe dayalı ayrımcılık; *"siyasi, ekonomik, sosyal, kültürel, medeni veya başka herhangi bir alanda insan hak ve temel özgürlüklerinin tam ve diğerleri ile eşit koşullar altında kullanılması veya bunlardan yararlanılması önünde engelliliğe dayalı olarak gerçekleştirilen her türlü ayırım, dışlama veya kısıtlama"* olarak ifade edilmiştir. 5378 sayılı Kanun'un *"Ayrımcılık"* başlıklı 4/A maddesi şöyledir: *"Doğrudan ve dolaylı ayrımcılık dâhil olmak üzere engelliliğe dayalı her türlü ayrımcılık yasaktır. Eşitliği sağlamak ve ayrımcılığı ortadan kaldırmak üzere engellilere yönelik makul düzenlemelerin yapılması için gerekli tedbirler alınır. Engellilerin hak ve özgürlüklerden tam ve eşit olarak yararlanmasını sağlamaya yönelik alınacak özel tedbirler ayrımcılık olarak değerlendirilemez."*

21. 5378 sayılı Kanun'un *"Topluma dâhil olma"* başlıklı 4/B maddesi ise şöyledir: *"Engellilerin toplumdaki tecrit edilmeleri ve ayrı tutulmaları önlenir. Engellilerin diğer bireylerle eşit koşullarda bağımsız olarak toplum içinde yaşamaları esas olup, özel bir yaşama düzenine zorlanamazlar. Engellilerin topluma dâhil olmaları ve toplum içinde yaşamaları amacıyla bireysel destek hizmetleri de dâhil olmak üzere ihtiyaç duydukları toplum temelli destek hizmetlerine erişimleri sağlanır."*

22. Somut olayda, başvuran "polio sekeli" tanısına bağlı olarak kısmi bağımlı şekilde %42 oranında engelli olduğunu, 4736 sayılı Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Ürettikleri Mal ve Hizmet Tarifeleri ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun ve 4/3/2014 tarihli ve 28931 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Ücretsiz veya İndirimli Seyahat Kartları Yönetmeliği uyarınca ücretsiz seyahat hakkından yararlanabileceğini, ancak 14/7/2024 tarihli iki YHT seferine ait biletleri kullanmaması nedeniyle 180 gün süreyle bu hakkının askıya alındığını, ücretsiz seyahat hakkının muhatap tarafından kısıtlamanın maddi olarak kendisinde külfet oluşturduğunu iddia etmekte ve mağduriyetinin giderilmesini talep etmektedir.

23. Muhatap TCDD Taşımacılık A.Ş., Ücretsiz veya İndirimli Seyahat Kartları Yönetmeliği uyarınca

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu :

kendileri tarafından sunulan ulaşım hizmetlerinden ücretsiz olarak yararlanan engelli yolcuların aynı gün içinde birden fazla trene birden fazla bilet almak veya trenlerden devamlı bilet alarak seyahat etmemek suretiyle bu hakkı kötüye kullandıklarının tespit edildiğini, bu sebeple kendilerince sağlanan kamu hizmetinde aksaklıklar yaşandığını ve yüksek bir kamu zararının oluştuğunu, bu durumun 2019 yılında Sayıştay tarafından yapılan denetimde de tespit edildiğini ve Sayıştay Raporu'nda oluşan kamu zararının azaltılabilmesi için engelli vatandaşlarca alınıp kullanılmayan bilet oranının düşürülmesinin tavsiye edildiğini, bahsi geçen suiistimallerin önlenmesi amacıyla ilgili sivil toplum kuruluşları ile görüşmeler yapıldığını, bu görüşmelerde mutabakat sağlanarak 1/12/2020 tarihinden itibaren bir ay içerisinde iki kez ücretsiz bilet alarak seyahat etmeyen kişilerin 180 gün süre ile kısıtlama işlemine tabi tutulmasının kararlaştırıldığını, bu kararın bir hakkın kullanılmasının engellenmesi niteliğinde olmayıp TCDD'nin kamu hizmetini gerektiği gibi sunmasına yönelik olduğunu, 180 gün sonunda engelli vatandaşların ücretsiz seyahat etme imkanından yararlanmaya devam edebildiğini, kişilerin anlık kısa mesaj ve diğer bilgilendirme kanalları vasıtasıyla bilgilendirildiğini ve uyarıldığını belirtmiştir.

24. 4736 sayılı Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Ürettikleri Mal ve Hizmet Tarifeleri ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'un 1'inci maddesinin ikinci fıkrası şöyledir: “(...) Engelliler için sağlık kurulu raporuyla %40 ve üzerinde engelli olduğunu belgeleyen Türk vatandaşlarının kendileri, ağır engellilerin kendileri ile birlikte birden fazla olmamak üzere birlikte yolculuk ettikleri refakatçileri, demiryolları ve denizyollarının şehiriçi ve şehirlerarası hatlarından, belediyelere, belediyeler tarafından kurulan şirketlere, birlik, müessese ve işletmelere veya belediyeler tarafından yetki verilen özel şahıs ya da şirketlere ait şehiriçi toplu taşıma hizmetlerinden ücretsiz olarak yararlanırlar.”

25. 4/3/2014 tarihli ve 28932 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Ücretsiz veya İndirimli Seyahat Kartları Yönetmeliği'nin "Ücretsiz seyahat hakkından yararlanacak kişiler" başlıklı 4'üncü maddesi şu şekildedir:

"(1) 4736 sayılı Kanunun 1 inci maddesinin ikinci fıkrası uyarınca demiryolları ve denizyollarının şehiriçi ve şehirlerarası hatlarından, belediyelere, belediyeler tarafından kurulan şirketlere, birlik, müessese ve işletmelere veya belediyeler tarafından yetki verilen özel şahıs ya da şirketlere ait şehiriçi toplu taşıma hizmetlerinden ücretsiz olarak yararlanacaklar aşağıda belirtilmiştir:

(...)

e) Engelliler için sağlık kurulu raporuyla % 40 ve üzerinde engelli olduğunu belgeleyen Türk vatandaşlarının kendileri, ağır engellilerin ise kendileri ile birlikte birden fazla olmamak üzere beraber seyahat ettikleri refakatçileri."

26. Mezkûr Yönetmelik'in "Ücretsiz veya indirimli seyahat hakkının kullanımı" başlıklı 6'ncı maddesi şöyledir:

“(1) Ücretsiz veya indirimli seyahat edebilmek için;

(...)

b) 4 üncü maddenin birinci fıkrasının (e) bendi kapsamındakiler için Engelliler İçin Kimlik Kartı, engellilere kimlik kartı verilmesine ilişkin 19/7/2008 tarihli ve 26941 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Yönetmelik uyarınca verilmiş bulunan kimlik kartı, anılan Yönetmeliğin geçici 1 inci maddesinde sayılan

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu :

Adres: Mithatpaşa Cad. No: 52 06420 Kızılay-ANKARA

Telefon No : 4227800 Fax No : 4227899

e-Posta : / Kep Adresi : tihek@hs01.kep.tr

İnternet Adresi : <http://www.tihek.gov.tr/>

Ayrıntılı Bilgi İçin:

Telefon No:

engelliler için kimlik kartı ile engel oranının yer aldığı nüfus cüzdanı,

(...)

(2) Toplu taşıma araçlarından ücretsiz veya indirimli yararlanma amacıyla birinci fıkrada belirtilen belgelerin ibraz edilmesi halinde, ücretsiz veya indirimli seyahat hakkı herhangi bir gerekçeyle engellenemez.

(3) Kişiler, birinci fıkrada belirtilen belgeleri ibraz etmek suretiyle toplu taşıma araçlarından ücretsiz veya indirimli yararlandırılır. Toplu taşıma hizmetini sunan kurum ve kuruluşlar ile belediyeler, ücretsiz veya indirimli seyahat hakkının kullanılması ile ilgili kolaylaştırıcı tedbirler alır."

27. AİHM'e göre, Avrupa Konseyi üyesi devletlerin ayrımcılık yapmama konusundaki negatif yükümlülüklerinin yanı sıra bazı koşullar altında AİHS'in 14'üncü maddesi kapsamında ayrımcılığı önleme, durdurma veya cezalandırma konusunda pozitif yükümlülükleri de bulunmaktadır (AİHS'in 14'üncü maddesi ve Sözleşme'ye Ek 12 No.lu Protokol'ün 1'inci maddesine ilişkin Rehber, s. 13, para. 41). AYM'ye göre ise Anayasa'nın 10'uncu maddesinde düzenlenen kanun önünde eşitlik, herkesin her yönden aynı kurallara bağlı tutulacağı anlamına gelmez. Durumlarındaki özellikler, kimi kişiler ya da topluluklar için değişik kuralları ve uygulamaları gerektirebilir. Aynı hukuksal durumlar aynı, ayrı hukuksal durumlar farklı kurallara bağlı tutulursa Anayasa'da öngörülen eşitlik ilkesi zedelenmez (AYM, E. 2009/47, K. 2011/51, 17/3/2011, s. 2, para. 5).

28. Bu doğrultuda, engellilerin topluma tam ve etkin katılımını sağlamak ve onların toplumun diğer kesimleriyle eşit şekilde temel haklardan yararlanmasını temin etmek amacıyla hayata geçirilen düzenlemeler, eşitlik ilkesine hizmet eder. Demiryolu ile şehirlerarası ulaşımında engelli yolculara sunulan indirimli bilet alma hakkı, belirli oranda engeli bulunan bireylerin topluma katılımını desteklemek için Anayasa'nın ilgili maddeleri, EHİS hükümleri ve 5378 sayılı Kanun'un 4/B maddesi çerçevesinde sunulmaktadır. Bu kapsamda engellilerin toplumsal hayata diğerleriyle eşit bir şekilde tam ve etkin katılımlarını sağlamaya yönelik bu uygulama hayata geçirilirken, uygulayıcıların üzerlerine düşen yükümlülükleri yerine getirmeleri büyük önem taşımaktadır (TİHEK, B. No: 2023/477, K. No: 2023/585, 31/7/2023, para. 29). Nitekim EHİS'in 18'inci maddesinde de Taraf Devletlerin, engellilerin diğer bireylerle eşit koşullar altında seyahat ve yerleşim yerini seçme özgürlüğünü kabul ettiğine vurgu yapılmıştır. Yine Sözleşme'nin 20'nci maddesine göre Taraf Devletlerin engellilerin olanaklar çerçevesinde azami ölçüde bağımsız hareket edebilmesini sağlamak için etkin bir şekilde gerekli tüm tedbirleri alacağı ifade edilmiştir. Engellilerin istedikleri şekil ve zamanda karşılanabilir bir maliyetle hareket edebilmelerinin kolaylaştırılması da alınması gereken bu tedbirler arasında sayılmıştır (TİHEK, B. No: 2024/1244, K. No: 2024/1299, 30/12/2024, para. 27; TİHEK, B. No: 2024/1869, K. No: 2025/77, 11/2/2025, para. 27).

29. Başvuruda, 4736 sayılı Kanun ve bu kanuna dayanılarak hazırlanan Ücretsiz veya İndirimli Seyahat Kartları Yönetmeliği kapsamında engellilere tanınan ücretsiz seyahat hakkının TCDD Taşımacılık A.Ş. tarafından engellilere sağlandığı görülmektedir. TCDD Taşımacılık A.Ş.'nin engelli bireylere indirimli veya ücretsiz bilet ile seyahat imkânı sunarak engellilerin toplumsal hayata diğerleriyle eşit bir şekilde tam ve etkin katılımlarını sağlamaya yönelik bu uygulamayı hayata geçirdiği ve uygulayıcı olarak üzerine düşen yükümlülükleri yerine getirmeye çalıştığı değerlendirilmektedir. TCDD Taşımacılık A.Ş. tarafından kişilerin bu haktan yararlanmasının sağlandığı ancak bahsi geçen hakkın kötüye kullanılmasının önüne geçmek ve sunulan hizmetin gereğince yerine

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu :

Adres: Mithatpaşa Cad. No: 52 06420 Kızılay-ANKARA

Telefon No : 4227800 Fax No : 4227899

e-Posta : / Kep Adresi : tihek@hs01.kep.tr

İnternet Adresi : <http://www.tihek.gov.tr/>

Ayrıntılı Bilgi İçin:

Telefon No:

getirilmesini sağlamak amacıyla bir ay içinde 2 defa ücretsiz bilet olarak seyahat etmeyen kişiler açısından kısıtlama getirildiği anlaşılmıştır (TİHEK, B. No: 2024/1244, K. No: 2024/1299, 30/12/2024, para. 28; TİHEK, B. No: 2024/1869, K. No: 2025/77, 11/2/2025, para. 28).

30. TCDD Taşımacılık A.Ş. tarafından çıkarılan ve bir ay içinde iki defa ücretsiz bilet olarak seyahat etmeyen engelli bireyler için müeyyide içeren Yolcu Tarifesi'nin "Trenkart" başlıklı Ek-3'üncü maddesinin 3.2 numaralı "Usulsüz Kullanım ve Kara Liste" başlıklı düzenlemesi şöyledir:

"Kara liste, paketlerin usulsüz kullanımını önlemek amacıyla kullanılan tedbirdir.

Üyeyi Kara listeye alma, işlemi onaylama ve üyeyi kara listeden çıkarma, kontrol konularında kuralları ve şartları belirleme yetkisi Yolcu Taşımacılığı Dairesi Başkanlığı uhdesindedir.

Aşağıdaki durumların tespiti halinde;

a. Trenlerde kendisine ait yolculuk paketini (refakatçi dâhil), abonmanlığı başkasına kullandığı tespit edilenler,

b. Ücretsiz yolculuk hakkına sahip olup bir ay içinde herhangi bir sefere 2 adet bilet aldıkları halde trene binmediği tespit edilenler,

c. Ücretsiz refakatçi hakkına sahip olup yanında refakatçi olmadığı halde refakatçisi varmış gibi iki bilet olarak yolculuk edenler,

d. Beyan ettiği bilgilerin sahte olduğu anlaşılanlar,

e. Trenleri usulsüz ve devamlı olarak yaşama alanı olarak kullanıldığı tespit edilenler.

Bu madde kapsamında yapılan sistemsel veya doğrudan kontroller sonucunda durumları tespit edilen kişiler, verilen hakkın suistimal edilmesi ve taşıma ile ilgili Kanunlar kapsamında kendilerine ait yükümlülüklerini yerine getirmediklerinden;

1. İlk olarak 180 gün süre ile ücretsiz (%100 indirimli) yolculuktan men edilir.

2. 180 günün sonunda ücretsiz (%100 indirimli) yolculuk yapabilmesine olanak sağlanır."

31. Nesnel ve makul bir şekilde haklılaştırılmayan, diğer bir ifadeyle meşru bir amaca dayanmayan ya da seçilen araç ile hedeflenen amaç arasında makul bir orantılılık ilişkisi bulunmayan farklı muameleler ayrımcı karakterli olarak kabul edilmektedir. Bu kapsamda bahsi geçen muamelelerin haklı ve meşru bir gerekçeye dayanması ve muameleler kapsamında amaçlanan hedef ile kullanılan araç arasında makul bir orantılılık ilişkisi bulunması halinde ayrımcılık yasağının ihlali söz konusu olmayacaktır (TİHEK, B. No: 2024/1262, K. No: 2024/1119, 16/10/2024, para. 30; TİHEK, B. No: 2024/1244, K. No: 2024/1299, 30/12/2024, para. 30; TİHEK, B. No: 2024/1869, K. No: 2025/77, 11/2/2025, para. 30).

32. TCDD Taşımacılık A.Ş. tarafından Kurumumuza sunulan görüş yazısında, engelliler tarafından ücretsiz bilet hakkının kötüye kullanılması nedeniyle diğer bireylerin hizmetten yararlanamadığı ve kamu zararı olduğu vurgulanmıştır. Başvurucunun, 14/7/2024 tarihli iki farklı tren seferine ait ücretsiz biletleri kullanmadığı, kendisine SMS ile bilgilendirme yapılmasına rağmen biletleri zamanında iptal etmediği, bu nedenle koltukların boş kaldığı ve diğer yolcuların hizmetten yararlanamadığı tespit edilerek 180 gün süreyle ücretsiz bilet alma hakkı askıya alınmıştır. Sayıştay tarafından yapılan incelemelerde, engelli yolcuların bilet kullanmama oranının yüksek olduğu belirlenmiş; bu durumun kamu zararına yol açtığı, diğer yolcuların bilet bulamaması ve demiryolu taşımacılığının

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu :

Adres: Mithatpaşa Cad. No: 52 06420 Kızılay-ANKARA

Telefon No : 4227800 Fax No : 4227899

e-Posta : / Kep Adresi : tihek@hs01.kep.tr

İnternet Adresi : <http://www.tihek.gov.tr/>

Ayrıntılı Bilgi İçin:

Telefon No:

verimli işletilememesi gibi olumsuzluklara neden olduğu tespit edilmiştir. Bu nedenle, 1/12/2020 tarihinden itibaren, sivil toplum kuruluşları ve ilgili bakanlıklarla yapılan istişareler sonucunda, bir ay içinde iki kez ücretsiz bilet alıp trene binmeyen yolcuların 180 gün süreyle ücretsiz bilet alma haklarının askıya alınması kararı alınmış; bu düzenleme Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından onaylanarak kamuoyuna duyurulmuştur. Satış kurallarında açıkça belirtildiği üzere, bilet alımı esnasında tüm yolcular bilgilendirilmekte; ayrıca, bu uygulamaya ilişkin açılan iptal davalarında Ankara 5'inci İdare Mahkemesi ve Ankara 18'inci İdare Mahkemesi tarafından TCDD Taşımacılık AŞ'nin uygulamalarının hukuka uygun bulunduğu ve üst mahkemelerce onaylandığı belirtilmiştir. Bu hususlar dikkate alındığında, TCDD Taşımacılık AŞ'nin başvurana uyguladığı muamelenin, kamu hizmetinin gereğince yerine getirilmesi ve kamu zararının önlenmesi gibi haklı ve meşru gerekçelere dayandığı değerlendirilmektedir (TİHEK, B. No: 2024/1262, K. No: 2024/1119, 16/10/2024, para. 31; TİHEK, B. No: 2024/1244, K. No: 2024/1299, 30/12/2024, para. 31; TİHEK, B. No: 2024/1869, K. No: 2025/77, 11/2/2025, para. 31).

33. Farklı muamelenin ayrımcılık yasağını ihlal etmemesi için, meşru bir amaç taşımasının yanı sıra orantılı olması ve bireye aşırı bir külfet yüklememesi gerekir. Anayasa Mahkemesi'ne (AYM) göre ölçülülük ilkesi "...*'elverişlilik', 'gereklilik' ve 'orantılılık' olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. 'Elverişlilik', başvuru olan önlemin ulaşılmak istenen amaç için elverişli olmasını, 'gereklilik' başvuru olan önlemin ulaşılmak istenen amaç bakımından gerekli olmasını, 'orantılılık' ise başvuru olan önlem ile ulaşılmak istenen amaç arasında olması gereken ölçüyü ifade etmektedir.*" Mahkeme de adil bir dengenin kurulmasına gönderme yapmıştır. Mahkeme'ye göre "*ölçülülük ilkesiyle devlet... kamu yararı ile bireyin hak ve özgürlükleri arasında adil bir dengeyi sağlamakla yükümlüdür.*" (AYM, E. 2012/80, K. 2013/16, 23/1/2013, s. 8)

34. Başvuruya konu uygulamanın, kamu zararının ve hakkın kötüye kullanılmasının önlenmesi amacına yönelik elverişli bir uygulama olduğu değerlendirilmektedir. 2019 yılı itibarıyla, tüm arz edilen kapasitenin %8 ila %10'unun engelli bireylere ait olduğu ve bunun yarısının bilet aldığı halde hizmetten faydalanmayan engellilerden oluştuğu dikkate alındığında, söz konusu tedbirin kamu zararının önlenmesi için gerekli olduğu kanaatine varılmıştır. Muhatap, kamu iktisadi teşebbüsü olarak faaliyet göstermektedir ve kendisine verilen kamu hizmetini ekonomik ve sosyal gerekliliklere uygun olarak, verimlilik ilkesi doğrultusunda yürütmek zorundadır. Bu nedenle, kullanılmayan ücretsiz bilet hakkının yol açacağı mali kaybı önlemek için 180 günlük askı süresi uygulaması gereklidir (TİHEK, B. No: 2024/1262, K. No: 2024/1119, 16/10/2024, para. 33; TİHEK, B. No: 2024/1244, K. No: 2024/1299, 30/12/2024, para. 33; TİHEK, B. No: 2024/1869, K. No: 2025/77, 11/2/2025, para. 33).

35. Muhatap tarafından, ücretsiz bilet alma hakkına sahip kişilerin anlık kısa mesaj ve diğer bilgilendirme kanalları aracılığıyla uyarılması gibi önleyici bir tedbir alınmıştır. Vatandaşların bu uyarıları dikkate alarak bileti usulüne uygun şekilde iptal etmeleri durumunda ücretsiz bilet hakkından faydalanmaya devam edebildiği anlaşılmaktadır. Bilet iptali yapılmaması durumunda ise engelli bireylerin seyahat hakkına erişimi tamamen kısıtlanmamakta; bu kişiler, ücreti karşılığında muhatap şirketin sunduğu hizmetten faydalanabilmektedir. Ayrıca, ücretsiz bilet uygulamasının kötüye kullanılmasının yol açtığı kamu zararını önlemek amacıyla, muhatap şirket tarafından bu önlem alınmadan önce engelli hakları alanında faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşları ve diğer paydaşlarla istişare edilmiştir. İstişareler sonucunda, ilgili paydaşların, ücretsiz yolculuk hakkına sahip engelli

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu :

Adres: Mithatpaşa Cad. No: 52 06420 Kızılay-ANKARA
Telefon No : 4227800 Fax No : 4227899
e-Posta : / Kep Adresi : tihek@hs01.kep.tr

Ayrıntılı Bilgi İçin:
Telefon No:

İnternet Adresi : <http://www.tihek.gov.tr/>

bireylerin bir ay içinde herhangi bir sefere iki adet bilet aldıkları halde trene binmemesi durumunda 180 gün süreyle ücretsiz yolculuktan men edilmesi konusunda mutabık olduğu, muhatap tarafından sunulan belgelerden anlaşılmaktadır (TİHEK, B. No: 2024/1262, K. No: 2024/1119, 16/10/2024, para. 34; TİHEK, B. No: 2024/1244, K. No: 2024/1299, 30/12/2024, para. 34; TİHEK, B. No: 2024/1869, K. No: 2025/77, 11/2/2025, para. 34).

36. Öte yandan, engelli bireylerin aldığı biletlerin kullanılmaması nedeniyle diğer vatandaşların hizmete erişimde sorunlar yaşadığı, koltukların başka yolculara satılamaması sebebiyle yüksek hızlı trenle seyahat edemedikleri ve daha yüksek bedeller ödeyerek alternatif ulaşım araçlarını kullanmak zorunda kaldıkları tespit edilmiştir. Kullanılmayan biletlerin iptal edilmemesi, ücretli bilet almak isteyen diğer vatandaşların kamu hizmetine erişememesine ve daha fazla bedel ödeyerek başka ulaşım araçlarını tercih etmelerine yol açarak bir çıkar çatışması yaratmaktadır. Ücretsiz biletlerin iptal edilmesi durumunda ise trenlerdeki boş koltuk sayısının artmasıyla diğer bireylerin YHT ile seyahat erişimi sağlanmakta, kamu zararı önlenmekte ve toplum ile bireyin yarışan menfaatleri arasında adil bir denge kurulmaktadır. Bu nedenle, başvuru ile ulaşılmak istenen amaç arasında orantısızlık olmadığı kanaatine varılmıştır (TİHEK, B. No: 2024/1262, K. No: 2024/1119, 16/10/2024, para. 35; TİHEK, B. No: 2024/1244, K. No: 2024/1299, 30/12/2024, para. 35; TİHEK, B. No: 2024/1869, K. No: 2025/77, 11/2/2025, para. 35).

37. Tüm bu hususlar birlikte değerlendirildiğinde; TCDD Taşımacılık A.Ş. tarafından sunulan ulaşım hizmetlerinden ücretsiz yararlanma hakkı olan engelli bireylerin, bir ay içinde iki adet bilet aldıkları halde trene binmediklerinin tespiti durumunda 180 gün boyunca ücretsiz bilet hakkından yararlanamamasının, kamu zararının ve hakkın kötüye kullanılmasının önlenmesi şeklinde meşru bir amaç taşıdığı, ölçülü olduğu ve uygulamada makul bir dengenin gözetildiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu nedenle, engellilik temelinde ayrımcılık yasağının ihlal edilmediği kanaatine varılmıştır (TİHEK, B. No: 2024/1262, K. No: 2024/1119, 16/10/2024, para. 36; TİHEK, B. No: 2024/1244, K. No: 2024/1299, 30/12/2024, para. 34; TİHEK, B. No: 2024/1869, K. No: 2025/77, 11/2/2025, para. 36).

V. KARAR

A. Başvuruda AYRIMCILIK YASAĞININ İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

B. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,

C. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine,

24/7/2025 tarihinde Muhammet Ecevit CARTİ'nin karşı oyu ile OY ÇOKLUĞUYLA karar verildi.

e-imzalıdır

Prof. Dr. Fahrettin ALTUN
Kurul Başkanı

e-imzalıdır

Muhammet Ecevit CARTİ
II. Başkan

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu :

Adres: Mithatpaşa Cad. No: 52 06420 Kızılay-ANKARA

Telefon No : 4227800 Fax No : 4227899

e-Posta : / Kep Adresi : tihek@hs01.kep.tr

İnternet Adresi : <http://www.tihek.gov.tr/>

Ayrıntılı Bilgi İçin:

Telefon No:

e-imzalıdır

Dilek ERTÜRK
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Av. Fatma ÇINAR
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Av. Selami AÇAN
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Av. Erol GÖKDÖL
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Av. Melahat DEMİR
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Selma ÖZTÜRK PINAR
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Evren BAŞAR
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Dr. Ömer ÇELEN
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Tayyip UÇAR
Kurul Üyesi

Ek: 2025/459 H.B. Kurul Kararı Muhammet Ecevit CARTİ Karşı Oyu (3 Sayfa)

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu :

Adres: Mithatpaşa Cad. No: 52 06420 Kızılay-ANKARA

Telefon No : 4227800 Fax No : 4227899

e-Posta : / Kep Adresi : tihek@hs01.kep.tr

İnternet Adresi : <http://www.tihek.gov.tr/>

Ayrıntılı Bilgi İçin:

Telefon No:

07.08.2025

KARŞI OY GEREKÇESİ

Karar Adı : H.B.
Karar Numarası : 2025/459

Bilindiği üzere ülkemizde engellilerin toplumsal hayata tam ve etkin katılımının sağlanması amacı doğrultusunda 2000’li yıllarda 5378 sayılı Kanun’un çıkarılması ve ilgili mevzuatta değişiklikler yapılması ile başlayan süreçte; eğitimden istihdama, rehabilitasyondan erişilebilirliğe toplumsal hayatın tüm boyutlarına etki eden yasal düzenlemeler hayata geçirilmiştir. Hak temelli bir bakış açısıyla hayata geçirilen bu düzenlemelerden biri de engellilerin ücretsiz veya indirimli seyahat hakkına ilişkindir.

Bu bağlamda; 12/7/2013 tarihli ve 6495 sayılı Kanun’un 88 inci maddesinde yapılan değişiklikle 4736 sayılı Kanun’a ilave edilen fıkralar çerçevesinde söz konusu hakkın kapsamı ve nasıl uygulanacağına dair temel çerçeve belirlenmiş; uygulamanın ayrıntıları da 4/3/2014 tarihli ve 28931 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren “Ücretsiz veya İndirimli Seyahat Kartları Yönetmeliği” ile hüküm altına alınmıştır.

Somut olayda; ilgili mevzuatla engelli bireylere tanınan indirimli veya ücretsiz seyahat hakkının TCDD tarafından engelli bireylere sağlandığı ve TCDD’nin engelli bireylere indirimli veya ücretsiz bilet ile seyahat imkânı sunma konusunda uygulayıcı olarak üzerine düşen yükümlülükleri yerine getirmeye çalıştığı görülmektedir. Ancak bu hakkın kullanılması esnasında zaman zaman hizmet alanlardan kaynaklanan ve ilgili kamu idaresine hizmetin yürütülmesine dair problemler yaşatan olaylar yaşandığı; bazı vatandaşların bilet almakla beraber seyahat etmediği, bu suretle ücretsiz temin edilen koltukların boş kaldığı yani başka bir yolcuya satılamadığı görülmektedir. Resmi veriler incelendiğinde; hem satılan toplam bilet sayısı içinde ücretsiz veya indirimli seyahat edenlerin sayısının ciddi bir oranda olduğu; hem de bilet almakla beraber seyahat etmeyen engelli bireylerin ücretsiz veya indirimli seyahat edenler arasında ciddi bir oranda olduğu görülmektedir. Bu durumun bir yandan kamu zararına sebebiyet verdiği, bir yandan da başka yolcuların seyahat etme imkanlarını ellerinden aldığı açıktır. Söz konusu problemin Sayıştay Raporuyla da tespit edildiği görülmektedir.

Bu çerçevede, TCDD’nin gerek kuruluşuna ilişkin 233 sayılı Kanun Hükmünde Kararname’nin ilgili maddeleri ile öngörülen yükümlülüklerin yerine getirilmesi ve gerek denetim raporları ile belirlenen aksaklıkların giderilmesi amaçları çerçevesinde bir takım tedbirler alması gerektiği izahtan varestedir. Bu bağlamda; TCDD’nin indirimli veya ücretsiz seyahat hakkının kötüye kullanılmasının önüne geçmek ve sunulan hizmetin gereğince yerine getirilmesini sağlamak amacıyla bir ay içinde 2 defa ücretsiz bilet alarak seyahat etmeyen kişiler açısından 180 günlük bir kısıtlama getirildiği görülmektedir.

TCDD’nin, hakkın kötüye kullanımının engellenmesine yönelik tedbirleri belirlemek üzere yapılan çalışmalarda engelli bireyleri temsil eden federasyonlar ile sivil toplum kuruluşlarını konunun paydaşı olarak

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu :

Adres: Mithatpaşa Cad. No: 52 06420 Kızılay-ANKARA
Telefon No : 4227800 Fax No : 4227899
e-Posta : / Kep Adresi : tihek@hs01.kep.tr

Ayrıntılı Bilgi İçin:
Telefon No:

İnternet Adresi : <http://www.tihek.gov.tr/>

değerlendirerek fikirlerine başvurmasının bir kamu idaresi için takdir edilecek nitelikte iyi uygulama örneği olduğunun vurgulanması gerekmektedir. Diğer taraftan, muhatap cevabi yazısında başvuruya konu uygulamanın dayanağı olan Yolcu Tarifesine ilişkin düzenlemenin Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ile Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığının müşterek emirleri ile oluşturulduğunu ifade etmekle birlikte, cevap metninden burada vurgulanan işbirliğinin mahiyeti anlaşılmaktadır.

Yukarıda da belirtildiği üzere, ücretsiz veya indirimli seyahat hakkı 4736 sayılı Kanun ve bu Kanun'a dayanılarak çıkarılan bir Yönetmelikle düzenlenmiştir. Söz konusu hakkın uygulanmasına ilişkin kısıtlamaların, yukarıda sayılan bu mevzuata dayanmadan bir iç düzenleme ile getirilmesinin hukuk tekniği açısından uygun olmadığı değerlendirilmektedir.

Diğer taraftan; bir şahsa uygulanan farklı bir muamelenin ayrımcılık yasağını ihlal etmemesi için muamelenin meşru bir amaç taşıması ve öngörülen meşru amaç ile orantılı olması gerekmekte olup bu çerçevede farklı muameleye tabi tutulan kişiye aşırı ve olağanın ötesinde bir külfet yüklenip yüklenmediği de değerlendirilmelidir. TCDD tarafından uygulanan kısıtlamanın; hakkın kötüye kullanılmasının engellenmesi, kamu zararının önlenmesi ve hizmetin gerektiği gibi ifası şeklindeki haklı gerekçelere dayandığı ve uygulamanın meşru bir amaç taşıdığı açıktır. Bununla birlikte kullanılan araç ile hedeflenen amaç arasında makul bir orantı olmadığı düşünülmektedir. Ücretsiz seyahat hakkına sahip olan kişilerin bir ay içinde 2 defa bilet aldıkları halde trene binmedikleri durumlarda bu kişiler 180 gün süreyle ücretsiz bilet alamamakta olup, muhatap kurum ceza süresinin 180 gün olarak belirlenmesine ilişkin makul bir gerekçe ya da bu sürenin makul olduğuna dair herhangi bir veri sunmamıştır. Sürenin uzunluğu dikkate alındığında engelli bireylerin 6 ay gibi bir süre ile ücretsiz bilet imkânından yararlanılmaması söz konusu olacağından bu uygulamanın aşırı ve olağanın ötesinde bir külfet yükleyeceği değerlendirilmektedir (TİHEK, K. No: 2024/480, para. 34).

Ayrıca, muhatabın kamu zararının önlenmesi için alternatif bir çözüm yolu sunmadığı da görülmektedir. Engelli bireyler tarafından ücretsiz seyahat hakkının kötüye kullanılmasının engellenmesi için kullanılmayan bilet ücretinin ödenmesi ya da bu ücretin bir ceza ile birlikte ödenmesi gibi alternatif çözüm yolları öngörülmezsizin kişilerin ücretsiz bilet hakkının 180 gün boyunca askıya alınması karşısında, kullanılan araç ile ulaşılacak istenen amaç arasında makul bir orantılı olmadığı değerlendirilmektedir (TİHEK, K. No: 2024/480, para. 34).

Yukarıda belirtilen mevzuat ve diğer gerekçeler birlikte değerlendirildiğinde; 6701 sayılı Kanun'un 3'üncü maddesinde güvence altına alınan engellilik temelinde ayrımcılık yasağının ihlal edildiği kanaatiyle sayın çoğunluğun görüşüne katılmıyorum.

e-imzalıdır

Muhammet Ecevit CARTİ
II. Başkan

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu :

Adres: Mithatpaşa Cad. No: 52 06420 Kızılay-ANKARA

Telefon No : 4227800 Fax No : 4227899

e-Posta : / Kep Adresi : tihek@hs01.kep.tr

İnternet Adresi : <http://www.tihek.gov.tr/>

Ayrıntılı Bilgi İçin:

Telefon No:

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu :

Adres: Mithatpaşa Cad. No: 52 06420 Kızılay-ANKARA

Telefon No : 4227800 Fax No : 4227899

e-Posta : / Kep Adresi : tihek@hs01.kep.tr

İnternet Adresi : <http://www.tihek.gov.tr/>

Ayrıntılı Bilgi İçin:

Telefon No: